

RESUMÉ: Kortlægning af udenlandsk arbejdskraft

Højbjerg Brauer Schultz har udarbejdet analysen *Mobilitet blandt udenlandsk arbejdskraft* for Beskæftigelsesministeriet. Af analysen fremgår blandt andet at:

- Udenlandsk arbejdskraft udgør en stadig stigende andel af beskæftigelsen i Danmark. I 2016 udgjorde den ca. 9 pct. af den danske beskæftigelse – det er en stigning på knap 40 pct. over 9 år.
- Den erhvervsrettede nettoindvandring afhænger af konjunktursituationen og har således fungeret som buffer for national arbejdskraft.
- Udenlandsk arbejdskraft modvirker mangel på arbejdskraft, idet arbejdskraften i særlig grad er beskæftiget i brancher, hvor der er mangel på arbejdskraft.
- Den udenlandske arbejdskraft er ikke markant mere mobil på arbejdsmarkedet end den danske – når der måles på jobomsætning.
- Udenlandsk arbejdskraft kommer med tiden i højere grad til at ligne den danske. Det gælder f.eks. på parametre som beskæftigelsesfrekvens, arbejdsfunktioner, branche og forskellene i medianlønningerne mellem en udenlandsk lønmodtager og en dansk lønmodtager mindskes over tid.
- EU-borgere og tredjelandsborgere på et erhvervsrelateret ophold har ca. samme beskæftigelsesfrekvens som danskere. Medianlønnen for tredjelandsborgere på et erhvervsrelateret ophold er højere end for danskere, mens medianlønnen for de øvrige grupper er lavere.

Udenlandsk arbejdskraft er defineret som alle beskæftigede i Danmark med udenlandsk statsborgerskab, dvs. EU-borgere, øvrige fra Europa, USA og lande resten af verden. Der skelnes mellem:

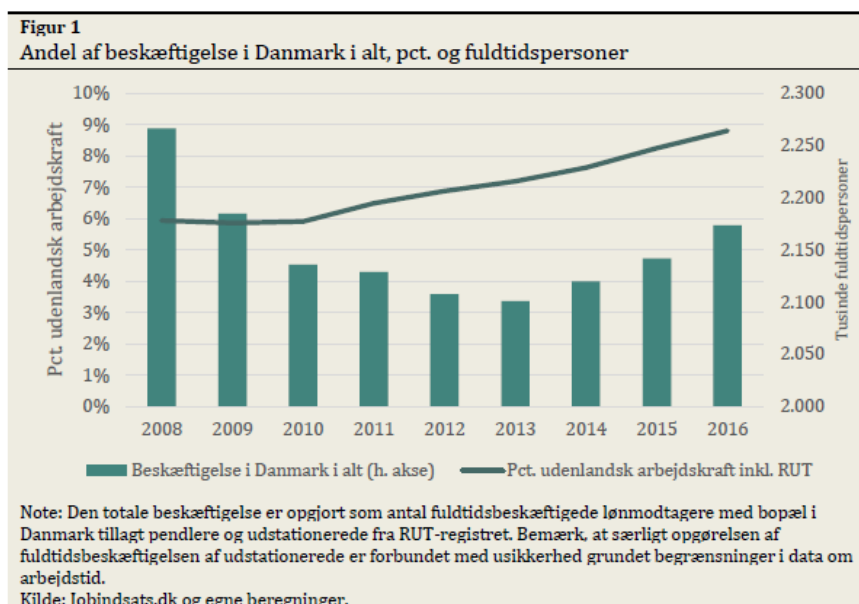
1. Personer med bopæl i Danmark
2. Pendlere, dvs. grænsegængere, som arbejder i Danmark, men ikke bor her
3. Udstationerede, der er personer, som er ansat i udenlandske virksomheder, der udfører arbejde i Danmark (personer i RUT-registret)

Opholdsgrundlaget kan være som EU-borger til erhverv, til tredjelandsborgere til erhverv gennem fx beløbsordningen, personer med permanent opholdsgrundlag, asylmodtagere og familiesammenførte, studerende, og gruppen øvrige, der består af især personer tilgået før 2004.

Omfanget af udenlandsk arbejdskraft

Udenlandsk arbejdskraft, forstået som udenlandske statsborgere med beskæftigelse i Danmark, udgør en stadigt stigende andel af beskæftigelsen i Danmark. I perioden fra 2008 til 2016 er den udenlandske arbejdskraft steget med 38 pct., og i 2016 udgjorde den ca. 9 pct. af fuldtidsbeskæftigelsen i Danmark, *jf. figur 1*. Det er især beskæftigelsen blandt udenlandsk arbejdskraft med bopæl i Danmark, som er steget siden 2008.

Personer med bopæl i Danmark udgør den klart største andel af den udenlandske arbejdskraft. I 2016 udgjorde de 82 pct. af den samlede udenlandske arbejdskraft, efterfulgt af pendlere med 15 pct. Endelig udgjorde personer, udstationeret ved udenlandske virksomheder i Danmark (RUT) de resterende 3 pct.

De udenlandske statsborgere med bopæl i Danmark (ekskl. pendlere og RUT) opdeles ofte i analysen efter opholdsgrundlag. For disse grupper er der betydelige forskelle i beskæftigelsesfrekvenser og månedsløn (median), *jf. tabel 1*.

Tabel 1. Beskæftigede med bopæl i Danmark, fordelt efter opholdsgrundlag, 2015

	Beskæftigede	Beskæftigelsesfrekvens	Median månedsløn
Danskere	2.363.576	75 pct.	27.892
EU-borgere, erhverv	36.704	74 pct.	23.755
Tredjelande, erhverv	8.221	76 pct.	31.555
Perm. ophold	34.272	64 pct.	22.379
Asyl og familiesam.	14.444	38 pct.	14.210
Studie	8.920	42 pct.	8.833
Øvrige	69.404	55 pct.	23.681

Amn. Tabellen omfatter ikke pendlere og udstationerede. Disse grupper indgår i beregningen af de i teksten nævnte 9 pct.

Udenlandsk arbejdskraft som 'konjunktur-buffer'

Den udenlandske arbejdskraft virker konjunktur-modløbende ved at omfanget af den udenlandske arbejdskraft mindskes i lavkonjunktur. Fx faldt nettoindvandringen med over 40 pct. fra 2008 til 2009 for lønmodtagere, som har fået ophold i landet baseret på erhvervsformål. Antallet af pendlere faldt med 30 pct. fra 2008 til 2010. Dele af den udenlandske arbejdskraft modvirker også mangel på arbejdskraft. Den udenlandske arbejdskraft er i særlig grad beskæftiget i brancher, hvor der er mangel på arbejdskraft¹. De tre brancher, hvor der i 2015 var den største andel udenlandsk arbejdskraft, "Hotel og restauration" (20 pct.), "Rejsebureau, rengøring mv." (17 pct.) og "Landbrug, skovbrug og fiskeri" (16 pct.), var alle blandt de brancher, som havde størst rekrutteringsudfordringer. Derved bidrager udenlandsk arbejdskraft til at modvirke mangel på arbejdskraft, og til at reducere de tab, som en overophedning og mangel på arbejdskraft ellers ville have forårsaget.

Et andet vigtigt resultat er, at den udenlandske arbejdskraft ikke er markant mere mobil på arbejdsmarkedet end danskere, målt ved antal jobskifte i løbet af et år. Den udenlandske arbejdskraft havde heller ikke flere jobs i gennemsnit på samme tid, end danskerne havde.

Den udenlandske arbejdskraft kommer med tiden i højere grad til at ligne den danske

På en række karakteristika kommer den udenlandske arbejdskraft med tiden i højere grad til at ligne den danske. Først og fremmest opnår de en stærkere arbejdsmarkedstilknytning. Fx lå den gennemsnitlige beskæftigelsesfrekvens for udenlandsk arbejdskraft under ét, som var indvandret i 2008, på knap 60 pct. året efter. Herefter steg den gradvist, og i 2015 havde denne gruppe (dvs. en *delmængde* af den samlede udenlandske arbejdskraft i 2015 i tabel 1), en beskæftigelsesfrekvens på knap 70 pct., hvilket dog stadig er lavere end for danskerne, som var på 75 pct. Der er forskel på udgangspunkterne for de forskellige opholdsgrupper, idet tredjelandsborgere med ophold til erhverv til start af har en *højere* beskæftigelsesfrekvens end danskere, mens bl.a. asyl og familiesammenførte har en betydelig lavere beskæftigelsesfrekvens.

Derudover kommer den udenlandske arbejdskraft samlet set med tiden i højere grad til at ligne den danske i den forstand, at de udenlandske lønmodtageres fordeling på branche og stillingsniveau gradvist tilnærmer sig den tilsvarende fordeling blandt danskerne. Den udenlandske arbejdskraft er i udgangspunktet overrepræsenteret i forhold til de beskæftigede danskere inden for brancher med mange ufaglærte job og inden for stillings-hovedgruppen "*Andet manuelt*

¹ 'Mangel på arbejdskraft' defineres i STAR's undersøgelser af virksomhedernes rekrutteringssituation, som her lægges til grund, ved at virksomheden inden for de seneste to måneder forgæves har forsøgt at rekruttere nye medarbejdere.

arbejde". Det gælder i særlig grad personer fra EU13 med erhvervsopholdsgrundlag og for personer med opholdsgrundlag til asyl og familiesammenføring, men gælder ikke tredjelandsborgere med ophold til erhverv. I løbet af den betragtede analyseperiode falder beskæftigelsesandelen for den udenlandske arbejdskraft, der kom til Danmark i 2008, inden for fx "*Rejsebureau, rengøring mv.*", "*Hotel og restauration*" og "*Landbrug, skovbrug og fiskeri*", ligesom den udenlandske arbejdskraft med tiden i højere grad bliver ansat i stillinger, der kræver viden på mellemste og højeste niveau.

Dette afspejler sig også i, at forskellene i lønningerne mellem en udenlandsk lønmodtager og en dansk mindskes over tid. Den udenlandske arbejdskraft, som kom til Danmark i 2008, oplever større lønstigninger end den danske arbejdskraft i perioden frem til 2015 og dermed mindskes lønforskellen mellem de to grupper. For personer fra tredjelande med erhvervsophold indsnævredes gabet til danskere dog ikke, idet de i udgangspunktet havde en højere løn end danskere ved ankomsten til Danmark og samtidigt oplevede større lønstigninger end danskere i perioden.

Rapporten bygger på registeroplysninger og omhandler derfor ikke spørgsmålet om, hvorvidt de udenlandske lønmodtagere arbejder under overenskomster. Ifølge beregninger foretaget af Dansk Arbejdsgiverforening var 74 pct. af de udenlandske lønmodtagere i 2015 dækket af en dansk overenskomst. Til sammenligning arbejder 83 pct. af alle lønmodtagere under overenskomst.

Pendlerne er en sammensat gruppe

Pendlerbeskæftigelsen faldt fra godt 31.000 fuldtidspersoner i 2008 til omkring 22.000 fuldtidspersoner i 2010. Først her, flere år efter finanskrisens start, steg pendlerbeskæftigelsen langsomt til knap 33.000 i 2016. I alle årene er Sverige og Tyskland de største pendlerlande. Pendlere herfra har generelt højere lønninger end pendlerne fra de øvrige større pendlerlande, ligesom en stor andel af dem har pendlet til Danmark gennem flere år. Pendlere fra Polen, Litauen og Rumænien er i forhold til pendlere fra Sverige og Tyskland generelt beskæftiget inden for brancher med lavere lønninger og færre af dem pendler til Danmark flere år i træk.